

SCHIKZAAL

bloemlezing uit de poëzie van

WILLEM ADELAAR

samengesteld door
Jan Bulsink en Johan Meesters

ISBN 978-94-93155-20-6

NUR 306

Eerste druk, december 2023

Uitgever: Leeuwenhof

Alle rechten voorbehouden.

Alle rechten behoren aan de dichter.

Foto en beeldend werk voorblad: Willem Adelaar

*voor Pit,
mijn lief en steun en toeverlaat en de fee die me twee wensen liet
doen: een bundel en een tentoonstelling;*

*voor moeder,
de minzaamste mens die ik heb gekend en die dit alles graag had
willen meemaken – wat zou ze trots zijn geweest;*

*voor mijn dochter Agnes en haar lieve vriend Lars,
altijd en eeuwig behulpzaam;*

voor mijn kleinzonen Jake, Janos en Vilano;

*en voor Johan Meesters, Jan Bulsink en Hans Marijnissen,
wiens inzet bij het tot stand komen
van deze bundel ik zeer waardeer.*

Voorwoord van de samenstellers.

Het leek een eenvoudig plan: Willem Adelaar wordt 70, dus we maken een bloemlezing met 70 gedichten.

Waar we geen rekening mee hadden gehouden was dat het oeuvre van Willem zodanig uitgebreid was en zo rijk aan prachtige gedichten, dat het reduceren tot 70 toppers een bijna onhaalbaar doel was. Hadden we een selectie van een kleine honderd favorieten en dachten we dat we ons konden dwingen er dertig te schrappen, dan dook er nog weer een nieuwe bron op met weer nieuwe prachtexemplaren. Toen we de lijst hadden teruggebracht naar 85 uitverkoren gedichten, hebben we even overwogen om Willem te vertellen dat we maar gingen wachten tot zijn 85ste verjaardag. De kans dat hij in de tussenliggende vijftien jaar weer tientallen pareltjes zou produceren leek ons echter zo groot dat we dit plan moesten laten varen.

We willen maar zeggen: als u zich afvraagt waarom een bepaald gedicht dat uw voorkeur geniet, niet in deze bloemlezing staat, dan verwijzen wij naar bovenstaand probleem.

Deels hebben we het probleem opgelost door een vijftiental gedichten op de website van de uitgeverij te plaatsen als een soort bonus. Zie daarvoor blz. 71 achterin deze bundel.

Wij hebben ervan afgezien aan te geven waar de gedichten eerder werden gepubliceerd. We hebben ook geen bibliografie opgenomen. Willem Adelaar heeft in de loop der jaren zijn werk ruimhartig in de wereld gezet. In eigen bundels, in collectieve bundels, in gelegenheidsblaadjes en soms alleen in voordrachten. Dezelfde gedichten vinden we zo nu en dan op diverse plaatsen, vaak in verschillende gedaantes. Een enkel gedicht waarvan wij het bestaan wisten, hebben wij enkel weten te bemachtigen door een beroep te doen op het persoonlijk ordeningssysteem van de dichter zelf.

Een beschrijving van de publicatiegeschiedenis van een dichter is nuttig als daarmee een ontwikkeling in beeld wordt gebracht.

Wij hebben echter geen enkele ontwikkeling kunnen ontdekken. We bedoelen dit positief: Willem Adelaar was van meet af aan al Willem Adelaar. In zijn vroege werk is zijn stijl al onmiskenbaar aanwezig. De continuïteit in zijn werk maakt chronologie een futiel aspect.

We plaatsten de gedichten in deze bundel daarom eenvoudigweg alfabetisch.

Voor u ligt, naar onze onbescheiden mening, de beste bundel van Willem Adelaar die op dit moment denkbaar is.

Jan Bulsink en Johan Meesters

Drie pogingen tot een autobiografie.

1.

Waarom ben ik gaan schrijven.

Een mens zit bij tijd en wijlen gevangen in zijn gevoel. Gevangen in de starre taal van zijn omgeving.

Een vrij mens voelt zich geroepen om te breken met dat wat hem beknelt. Een vrij mens is in feite een dichter die zo dicht mogelijk bij de waarheid wil en de schoonheid wil komen. Hij wil tot nieuwheid komen. Tot inzicht en lichtheid. Elk vrij mens vernieuwt, ververst de lucht die hij inademt.

Een dichter zet oude taal in nieuwe levende taal om. Een dichter houdt de taal nieuw door haar te bevragen en te bespelen.

Is dit een biografie? Nee. Het is de instelling van de dichter. Het leven is iets dat hem overkomt. Het gedicht is het woord dat hij naar zijn hand kan zetten, in de hoop dat hij op deze manier ook het leven naar zijn hand zet. Het woord is niet zomaar een woord voor hem. Het is machtswoord, een toverwoord, dat hij echter nooit op de tong van een tiran zal leggen. Het woord moet je niet alleen maar spreken. Je moet het ook vieren. Je moet de taal laten luiden als een klok of laten klinken als de eerste vogel in de morgen.

Hear, hear

2.

En dan nu de bio. Willem is op 18 oktober 1953 geboren. Hij is getrouwd geweest en heeft twee kinderen en drie kleinkinderen.

Willem komt uit Eindhoven, waar hij geboren en getogen is, waar hij heeft gewerkt en gestudeerd. Hij heeft niet aan de universiteit gestudeerd, maar maakte zich de kennis van literatuur, filosofie en wetenschap buiten de academie om eigen. Al vroeg begint hij met schrijven. Op school vraagt men hem in het kader van de vreesweek een slagzin te maken. Tot zijn grote verbazing ontardt

de slagzin in een gedicht, waarin hij het oorlogsgeweld aanklaagt. Hij leest het voor in de klas met knikkende knieën nog en oogst bewondering. Sindsdien is er geen weg meer terug. Hij leest de hele wereldliteratuur, de dichters van alle landen en de literatuur wordt alles waarvoor hij leeft, alles opgeeft. Hij haalt geen rijbewijs, schaft zich geen auto aan, streeft niet het bezitten van een groot kapitaal na. De enige droom die hij heeft is het zien van een boek van zijn hand op de plank van de bibliotheek. De naam Adelaar tussen Andreus en Achterberg. Oorspronkelijke naam is Willem Adriaans, maar die verandert hij in Willem Adelaar, aangezien hij in zijn schooltijd iets te vaak hoorde: Adriaans, ga jij de klas maar uit. Hij heeft 9 dichtbundels op zijn naam staan, publiceerde in *de Brakke Hond*, *Meander*, *Brabant Cultureel*, *Naar Morgen*, *Eindhovens Dagblad*. Hij was voorzitter van het *Literair Landschap Eindhoven*, en hielp in die hoedanigheid 15 dichters aan een bundel, stelde samen met Robert Tau boekjes in de reeks Eindhoven Dichtstad samen, hield interviews met plaatselijke dichters in het tijdschrift *Eindhoven Dichtstad*, later tafelblad, later CFK, organiseerde poetryslams in Eindhoven, won zelf tijdens de poetryslam in *Festina Lente* de publieksprijs en won de juryprijs tijdens een slam in Oost-West- en Middelbeers. Is bestuurslid van de *Poëzieclub Eindhoven* en maakte onderdeel uit van het Eindhovens dichterscollectief *de Slag* die door heel het land optredens verzorgde.

3.

Schrijft liever gedichten dan een biografie.

Een gedicht is alles wat nog niet vaststaat. Met elk gedicht ontkom je aan de vaste betekenis. Een leven zegt niets over de dichter. Zijn woorden zeggen alles. Een dichter is een man van woorden. Een biografie is maar een reeks van toevalligheden en een aaneenschaakeling van verkeerde keuzes.

Een biografie. Goed.

Je wordt op 18 Oktober 1953 in Eindhoven geboren. Je bent een braaf

en dromerig kind met een grote afschuw van het kattenkwaad, dat zoals het een goed kind betaamt bij elk verschijnsel en elk woord vraagtekens plaatst (en dat is blijven doen), dat het liefst thuiszit, tekeningen maakt, des avonds zelfverzonnen verhaaltjes vertelt aan broer en zus. Je bent niet al te handig in de omgang met materialen en mensen en je wordt vaak gepest. Later vind je de humor en de literatuur en de filosofie om je van al je in je jeugd opgedane complexen te ontdoen.

Je gaat naar de Mulo, de Meao, die je niet afmaakt door omstandigheden. Welke? Dat lees je wel in de uitgebreide autobiografie. Je gaat werken in een winkel. Je probeert daar carrière te maken, maar je hebt onvoldoende leidinggevende capaciteiten. Onder-tussen de eerste liefdes, de eerste boeiende vriendschappen.

Vrienden die je enthousiast maken voor de literatuur.

Je leest o.a. *Siddharta* van Herman Hesse en je beseft dan dat het geschreven woord jegens jou als mens veel begripvoller is dan het gesproken woord.

Literatuur is de volledige aanvaarding van het bestaan. Literatuur is grenzeloos.

Vanaf dat moment word je van Eindhoven naar wereldburger, ingezetene van het literaire universum.

Je begint vanaf dat moment te bouwen aan de kathedraal van je oeuvre.

Je leven splitst zich: de burgerlijke staat aan de ene kant; de ken-nelijke staat van het voortdurende dichterschap aan de andere kant. Voor mij als dichter is die laatste het meest interessant.

Willem Adelaar

GEDICHTEN

!!

ik ga door
met niet doodgaan
niet sterven aan mezelf

– hoge concentraties twijfelgif –

ik ga met ademen verder
houd voor een ander
mijn adem niet meer in

ik blaas hem nog liever omver
ik heb hem nog liever lief

9 APRIL 1997

ik ben
op dit moment
niet gelukkig

ik schrijf dit
om later
niet terug te verlangen
naar

dit moment
9 april 1997
toen ik nog 43 was

A SINGLE AT HOME

het kopje
op het nachtkastje

dat staat er al
een week
in al zijn onafgewassenheid

er is geen vrouw
in huis
die zich het lot aantrekt
van kopjes

ik heb ook geen kat
die kopjes geeft

AFTELVERS

dit samenzijn
wordt
klein

we zijn
steeds minder
samen

steeds minder
zijn wij
het paar
dat we samen zouden moeten vormen

een linker-
en
een linkerschoen

dat zijn we
samen

APOCALYPS 2000

ik geloof
dat dit het ultieme einde van
de wereld is:

wij allen in een auto
op hoge snelheid over de wegen
onderweg naar onderweg zijn

een mensheid die eindigt in
haar eigen wensdroom
de droom van
alleen nog maar bewogen worden

uit de ramen kijkend naar
een leven dat niet meer wenst
geleefd te worden

we zijn de pijn voorbijgereden
we hebben zonder ooit te sterven
de doodsgrens overschreden

we blijven even oud
in onze auto zitten
we hebben geen gestalte meer
alleen nog maar een ritme

luid klinkt uit de speakers
de muziek:

God is a DJ

ARS PROFETICA

kijk zegt hij
hier praat ik over
en hij haalt van zijn tong
een woord
een duidelijk woord
maar voor één uitleg vatbaar

met dit woord zegt hij
maak ik een einde
aan alle verwarring
die er heerst
Want dit woord zegt hij
is het einde

dit compacte woord
dat alle woorden omvat
zal ik van hand tot hand
laten gaan zodat ieder kan
voelen wat ik bedoel

en alles wat ik zeg zegt hij
zal niet alleen het oor of
het oog ingaan maar ook
het bloed het hart
het woord zal voortaan
een lichaamsfunctie krijgen

want ieder mens wenst
te worden verstaan
en zegt hij zeg ik
Het woord zal brood zijn
het woord zal wijn zijn
het woord zal liefhebben
vanaf nu

BE UNCAREFUL

Houd op met voorzichtigheid
Wees voorzichtig met voorzichtigheid

Maak je voorzichtig een doelpunt
Maak je voorzichtig van vreugde een sprong
Is voorzichtig blij wel echt blij
En ben je enkel onvoorzichtig ongelukkig

Het lot is niet voorzichtig met jou

Weet dus
Als het lot je gunstig is gezind
Even onvoorzichtig als het lot
En lach je
Onvoorzichtig als je bent
Kapot

En heb lief
Met heel je hart
Dat oh zo onvoorzichtig klopt